

WYMAGANIA EDUKACYJNE NA OCENY ŚRÓDROCZNE I ROCZNE

PRZEDMIOT: Biologia

KLASA: 7a, 7c

Lekcja/ dział	Wymagania na ocenę				
	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
	Uczeń:				
Organizm człowieka – układ ruchu i skóra 1. Hierarchiczna budowa organizmu człowieka	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia poziomy organizacji ciała człowieka; – podaje przykłady układów narządów oraz należących do nich narządów. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, co to znaczy, że organizm człowieka ma budowę hierarchiczną; - określa, czym zajmuje się fizjologia. 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia hierarchiczną budowę organizmu człowieka na przykładzie układu mięśniowego i układu kostnego; – wyjaśnia, co to jest metabolizm. 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia zasady planowania i przeprowadzania doświadczeń zgodnie z metodą naukową; – przedstawia powiązania i zależności reakcji metabolicznych w komórkach mięśniowych. 	<ul style="list-style-type: none"> – planuje i przeprowadza, zgodnie z metodą naukową, doświadczenie badające wpływ wysiłku fizycznego na częstość oddechów.

2. Szkielet	<ul style="list-style-type: none"> - określa funkcje szkieletu; - wymienia i wskazuje na rysunku lub modelu główne części szkieletu: czaszkę, kręgosłup, klatkę piersiową, szkielety kończyn górnych i kończyn dolnych. 	<ul style="list-style-type: none"> - rozróżnia szkielet osiowy oraz szkielet kończyn i obręczy; - podaje przykłady połączeń kości ruchomych i nieruchomych. 	<ul style="list-style-type: none"> - rozróżnia kości: długie, krótkie, płaskie, różno- kształtne, i podaje ich przykłady; - wskazuje na modelu oraz na własnym ciele stawy kuliste i stawy zawiasowe; - omawia budowę stawu. 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia i wskazuje na rysunku lub modelu kości klatki piersiowej, obręczy i kończyn oraz odcinki kręgosłupa; - porównuje funkcjonowanie stawu kulistego i stawu zawiasowego. 	<ul style="list-style-type: none"> - wykazuje związek budowy kręgosłupa z pełnionymi funkcjami; - wyjaśnia, co to są atlas i obrótnik, i określa ich role.
3. Budowa kości	<ul style="list-style-type: none"> - określa właściwości kości; - wymienia chemiczne składniki kości. 	<ul style="list-style-type: none"> - określa rolę białek i soli mineralnych budujących kość; - omawia strukturę kości. 	<ul style="list-style-type: none"> - przeprowadza doświadczenia sprawdzające rolę białek i soli mineralnych w kości; - porównuje właściwości tkanek kostnych zbitej i gąbczastej. 	<ul style="list-style-type: none"> - wykazuje związek między budową chemiczną kości a jej właściwościami; - omawia rolę okostnej oraz szpiku kostnego. 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia podobieństwa i różnice w budowie oraz właściwościach kości niemowlęcia i seniora; - wyjaśnia, co to są kości pneumatyczne, i podaje ich przykłady.
4. Mięśnie szkieletowe i ścięgna	<ul style="list-style-type: none"> - określa rolę mięśni szkieletowych; - podaje przykłady mięśni szkieletowych i wskazuje je na planszy lub rysunku. 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia elementy budowy mięśnia i określa sposób jego połączenia z kością. 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, na czym polega praca mięśni; - uzasadnia, że biceps i triceps w ramieniu to mięśnie antagonistyczne. 	<ul style="list-style-type: none"> - prezentuje i opisuje działanie bicepsa i tricepsa podczas zginania i prostowania ręki; - wykazuje współdziałanie mięśni i szkieletu podczas zginania i prostowania ręki. 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje antagonistyczne działanie mięśni pośladkowych i lędźwiowo-biodrowych.

<p>5. Choroby układu ruchu</p>	<ul style="list-style-type: none"> - podaje przykłady chorób układu kostnego; - wymienia wady postawy i przyczyny ich powstawania. 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia zasady profilaktyki wad postawy; - określa pozytywny wpływ aktywności fizycznej na układ ruchu. 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia i opisuje rodzaje urazów układu ruchu; - omawia zasady udzielania pierwszej pomocy w urazach układu ruchu. 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia przyczyny i skutki osteoporozy oraz krzywicy; - omawia sposoby zapobiegania osteoporozie i krzywicy. 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, czym się różni złamanie otwarte od złamania zamkniętego; - omawia przykłady chorób mięśni szkieletowych.
<p>6. Budowa skóry</p>	<ul style="list-style-type: none"> - określa podstawową funkcję skóry; - wymienia i wskazuje na modelu lub rysunku warstwy skóry. 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, jaka jest rola naskórka i skóry właściwej; - wymieni a wytwory naskórka. 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuj e warstwy skóry; - omawia funkcje poszczególnych wytworów naskórka. 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, na czym polega rola skóry w termoregulacji. 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, co jest przyczyną zróżnicowania koloru skóry u ludzi.
<p>7. Znaczenie i zdrowie skóry</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia funkcje skóry; - określa zasady codziennej pielęgnacji skóry. 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia pozytywne i negatywne działanie promieni UV na skórę; - podaje przykłady chorób skóry (grzybica, łojotok, nowotwory) i opisuje ich objawy. 	<ul style="list-style-type: none"> - uzasadnia konieczność konsultacji lekarskiej w przypadku pojawienia się niepokojących zmian na skórze; - omawia profilaktykę wybranych chorób skóry (grzybice, czerniak). 	<ul style="list-style-type: none"> - wykazuje związek nadmiernej ekspozycji na promieniowanie UV z większym ryzykiem rozwoju nowotworów skóry; - przedstawia zasady udzielania pierwszej pomocy przy oparzeniach i odmrożeniach. 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia działanie promieniowania UVA i UVB na skórę; - wyjaśnia, jak dokonać właściwego wyboru środków kosmetycznych chroniących skórę przed promieniowaniem UV.

8. Powtórzenie wiadomości z działu 1	– Utrwalenie wiadomości i umiejętności z lekcji 1–7.				
Układ pokarmowy 9. Składniki pokarmowe	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia rodzaje składników pokarmowych; – rozróżnia wśród składników pokarmowych związki organiczne i nieorganiczne. 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje przykłady pokarmów bogatych w białka, cukry, tłuszcze, witaminy i sole mineralne. 	<ul style="list-style-type: none"> – określa rolę poszczególnych składników pokarmowych; – przeprowadza doświadczenia wykrywające skrobię i tłuszcze w produktach spożywczych. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego błonnik jest ważnym składnikiem diety i podaje jego źródła; – uzasadnia, że woda jest niezbędnym składnikiem pożywienia. 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia źródła aminokwasów egzogennych i omawia ich rolę w organizmie.
10. Witaminy i sole mineralne	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, co to są witaminy; – określa rolę witamin i soli mineralnych w organizmie człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia klasyfikację witamin i soli mineralnych; – podaje przykłady makro- i mikroelementów oraz witamin rozpuszczalnych w wodzie i rozpuszczalnych w tłuszczach. 	<ul style="list-style-type: none"> – określa źródła i rolę wybranych witamin (A, D, K, C, B₆, B₁₂); – przedstawia źródła oraz rolę wybranych składników mineralnych (wapnia, magnezu, żelaza i miedzi). 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia skutki niedoboru witamin i soli mineralnych; – uzasadnia, że owoce i warzywa są lepszym źródłem witamin i soli mineralnych niż suplementy diety. 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje skutki niewłaściwej suplementacji witamin i minerałów.

<p>11. Budowa układu pokarmowego</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, co to jest odżywianie oraz trawienie; - wymienia i wskazuje na rysunku lub schemacie kolejne odcinki przewodu pokarmowego. 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia gruczoły biorące udział w trawieniu; - podaje liczbę i wymienia rodzaje zębów dorosłego człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> - określa funkcje poszczególnych narządów układu pokarmowego; - wskazuje na rysunku lub modelu elementy budowy zęba; - omawia przyczyny oraz sposoby zapobiegania próchnicy i chorobie dziąseł. 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia znaczenie poszczególnych rodzajów zębów w obróbce pokarmu; - przedstawia instrukcję prawidłowego mycia zębów. 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje czynności wątroby inne niż wydzielanie żółci; - porównuje użębienie człowieka: mleczne i stałe. -
<p>12. Trawienie i wchłanianie pokarmu</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia odcinki przewodu pokarmowego, w których odbywa się trawienie składników pokarmowych. 	<ul style="list-style-type: none"> - określa rolę enzymów w procesie trawienia. 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia miejsca oraz produkty trawienia białek, cukrów i tłuszczów; - omawia proces wchłaniania produktów trawienia. 	<ul style="list-style-type: none"> - przeprowadza doświadczenie badające wpływ substancji zawartych w ślinie na trawienie skrobi; - omawia rolę wątroby i trzustki w trawieniu. 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje przykłady enzymów trawiących poszczególne składniki pokarmowe.
<p>13. Zdrowie układu pokarmowego</p>	<ul style="list-style-type: none"> - podaje przykłady chorób układu pokarmowego; - przedstawia zasady prawidłowego przygotowywania posiłków. 	<ul style="list-style-type: none"> - określa przyczyny chorób układu pokarmowego; - uzasadnia konieczność przestrzegania zasad higieny podczas przygotowywania i spożywania posiłków. 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia zasady profilaktyki chorób: WZW A, WZW B, WZW C, choroba wrzodowa żołądka i dwunastnicy, zatrucia pokarmowe, rak jelita grubego. 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia różnice między higieną osobistą, higieną żywności a higieną żywienia; - analizuje konsekwencje zdrowotne nieprzestrzegania zasad higieny przygotowywania i spożywania posiłków. 	<ul style="list-style-type: none"> - uzasadnia, dlaczego nadmiar soli w pożywieniu jest szkodliwy.

<p>14. Zasady właściwego odżywiania</p>	<ul style="list-style-type: none"> - określa, jakich pokarmów należy unikać w diecie; - przedstawia podstawowe zasady prawidłowego żywienia. 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, co to znaczy dieta zrównoważona; - podaje przykłady schorzeń będących skutkiem niewłaściwego odżywiania. 	<ul style="list-style-type: none"> - uzasadnia konieczność stosowania diety zrównoważonej i dostosowanej do potrzeb organizmu; - oblicza indeks masy ciała, wskazuje prawidłowości i odstępstwa od normy. 	<ul style="list-style-type: none"> - analizuje informacje zamieszczone na etykietach produktów spożywczych i dokonuje oceny ich jakości; - omawia przyczyny i skutki zdrowotne anoreksji i bulimii. 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia wady i zalety diety wegetariańskiej i diety wegańskiej.
<p>15. Powtórzenie wiadomości z działu 2</p>	<p>Utrwalenie wiadomości i umiejętności z lekcji 9–14.</p>				
<p>Układ krążenia 16. Budowa układu krążenia</p>	<ul style="list-style-type: none"> - podaje funkcje układu krążenia; - wymienia narządy układu krwionośnego i określa ich funkcje. 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia rodzaje naczyń krwionośnych; - przedstawia na schemacie lub rysunku duży obieg krwi i mały obieg krwi. 	<ul style="list-style-type: none"> - określa funkcje poszczególnych naczyń krwionośnych; - omawia funkcje dużego obiegu krwi i małego obiegu krwi. 	<ul style="list-style-type: none"> - porównuje budowę tętnic, żył i naczyń włosowatych; - opisuje drogę, jaką przebywa krew w małym obiegu i dużym obiegu. 	<ul style="list-style-type: none"> - wykazuje związek między budową a funkcją poszczególnych naczyń krwionośnych.

17. Serce	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia elementy budowy serca i określa jego położenie w ciele człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> - rozpoznaje i wskazuje na rysunku elementy budowy serca (przedsionki, komory, zastawki). 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia rolę zastawek; - wyjaśnia, co to jest tętno, jak można je obserwować i mierzyć. 	<ul style="list-style-type: none"> - dokonuje pomiaru i obserwacji tętna, zapisuje wyniki oraz wyciąga wnioski. 	<ul style="list-style-type: none"> - analizuje fazy pracy serca.
18. Krew	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia składniki krwi; - podaje funkcje krwi. 	<ul style="list-style-type: none"> - określa rolę osocza, erytrocytów, leukocytów i trombocytów w organizmie. 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia specyficzne cechy każdej grupy krwinek, umożliwiające ich rozróżnienie; - omawia grupy krwi układu AB0 i Rh. 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia społeczne znaczenie krwiodawstwa; - omawia zasady działania testów do oznaczania grupy krwi. 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia proces krzepnięcia krwi.
19. Organizm a wysiłek fizyczny	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia czynniki mające korzystny wpływ na funkcjonowanie układu krążenia. 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia ruch jako naturalną potrzebę rozwojową człowieka; - wymienia układy narządów współdziałające ze sobą podczas wysiłku fizycznego. 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje pracę poszczególnych układów narządów podczas aktywności fizycznej. 	<ul style="list-style-type: none"> - uzasadnia, że przetrenowanie jest niebezpieczne dla zdrowia i życia; - porównuje reakcje organizmu osoby trenującej i osoby nietrenującej na wysiłek fizyczny. 	<ul style="list-style-type: none"> - przeprowadza badanie wydolności fizycznej, wykonując pomiary tętna oraz ciśnienia krwi, porównuje wyniki i wyciąga wnioski.

<p>20. Zdrowie układu krążenia</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia choroby układu krwionośnego (miażdżycy, nadciśnienie tętnicze); - podaje przykłady chorób krwi (anemia, białaczka). 	<ul style="list-style-type: none"> - określa objawy i podaje przyczyny nadciśnienia tętniczego; - omawia podstawowe zasady profilaktyki chorób układu krążenia. 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, na czym polega białaczka i anemia; - określa, jakich informacji dostarcza morfologia krwi. 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, jak rozwija się miażdżycy i jakie mogą być jej konsekwencje; - uzasadnia konieczność wykonywania okresowych badań morfologii krwi, pomiarów ciśnienia i tętna. 	<ul style="list-style-type: none"> - analizuje przykładowe wyniki morfologii pacjenta i dokonuje oceny jego stanu zdrowia.
<p>21. Powtórzenie wiadomości z działu 3</p>	<p>Utrwalenie wiadomości i umiejętności z lekcji 16–20.</p>				
<p>Układ oddechowy i układ wydalniczy 22. Budowa układu oddechowego</p>	<ul style="list-style-type: none"> - podaje funkcje układu oddechowego człowieka; - wymienia i wskazuje na rysunku lub schemacie kolejne odcinki układu oddechowego. 	<ul style="list-style-type: none"> - określa funkcje poszczególnych odcinków układu oddechowego; - porównuje obwód klatki piersiowej podczas wdechu i wydechu. 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje drogę powietrza z jamy nosowej do wnętrza pęcherzyków płucnych; - określa rolę przepony i mięśni międzyżebrowych podczas wdechu i wydechu. 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia przystosowania elementów układu oddechowego do pełnionej funkcji; - przedstawia mechanizm wentylacji płuc. 	<ul style="list-style-type: none"> - uzasadnia wpływ wysiłku fizycznego na częstość oddechów.

<p>23. Wymiana gazowa</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, na czym polega wymiana gazowa; - określa, gdzie w organizmie zachodzi wymiana gazowa. 	<ul style="list-style-type: none"> - porównuje skład powietrza wdychanego i powietrza wydychanego; - określa rolę krwi w transporcie tlenu i dwutlenku węgla. 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia przebieg wymiany gazowej w płucach i w tkankach; - wyjaśnia różnice między wentylacją a wymianą gazową. 	<ul style="list-style-type: none"> - przeprowadza doświadczenie wykrywające obecność dwutlenku węgla w wydychanym powietrzu. 	<ul style="list-style-type: none"> - planuje doświadczenie sprawdzające hipotezę, że w wydychanym powietrzu jest więcej pary wodnej niż w powietrzu wdychanym.
<p>24. Zdrowie układu oddechowego</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia czynniki negatywnie wpływające na układ oddechowy; - podaje przykłady bakteryjnych i wirusowych chorób układu oddechowego. 	<ul style="list-style-type: none"> - określa rodzaje zanieczyszczeń powietrza i ich wpływ na funkcjonowanie układu oddechowego; - przedstawia zasady profilaktyki chorób układu oddechowego. 	<ul style="list-style-type: none"> - uzasadnia negatywny wpływ palenia papierosów na zdrowie i środowisko; - wyjaśnia, co to jest pojemność życiowa płuc i jak się ją bada. 	<ul style="list-style-type: none"> - analizuje szkodliwy wpływ substancji zawartych w dymie tytoniowym na zdrowie człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> - dokonuje pomiaru pojemności płuc, porównuje wyniki u różnych osób i wyciąga wnioski.
<p>25. Budowa układu moczowego</p>	<ul style="list-style-type: none"> - określa rolę układu moczowego; - wymienia i wskazuje na rysunku lub schemacie narządy układu moczowego. 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje przykłady substancji, które są wydalane z organizmu, oraz drogi ich usuwania; - określa funkcje poszczególnych narządów układu moczowego. 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia budowę nerki; - przedstawi a etapy powstawania moczu. 	<ul style="list-style-type: none"> - analizuje proces powstawania moczu; - porównuje skład moczu pierwotnego i moczu ostatecznego. 	<ul style="list-style-type: none"> - wykazuje związek budowy narządów układu moczowego z pełnionymi przez nie funkcjami.

<p>26. Znaczenie i zdrowie układu wydalniczego</p>	<ul style="list-style-type: none"> - podaje przykłady chorób układu moczowego; - określa podstawowe zasady higieny układu moczowego. 	<ul style="list-style-type: none"> - określa przyczyny i skutki zakażenia dróg moczowych; - podaje prawidłowe parametry badania ogólnego moczu. 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje przyczyny i skutki kamicy nerkowej; - uzasadnia potrzebę wykonywania kontrolnych badań moczu. 	<ul style="list-style-type: none"> - wykazuje związek między ilością przyjmowanych w ciągu doby płynów a prawidłowym funkcjonowaniem nerek. 	<ul style="list-style-type: none"> - uzasadnia wpływ prawidłowego funkcjonowania układu moczowego na pracę innych narządów.
<p>27. Powtórzenie wiadomości z działu 4</p>	<p>Utrwalenie wiadomości i umiejętności z lekcji 22–26.</p>				
<p>Układ odpornościowy 28. Odporność</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, co to jest odporność, antygen, patogen; - określa rolę układu odpornościowego człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia i wskazuje na rysunku lub schemacie główne narządy układu odpornościowego; - podaje nazwy krwinek białych, biorących udział w zwalczaniu patogenów. 	<ul style="list-style-type: none"> - określa funkcje narządów układu odpornościowego; - omawia sposoby zwalczania patogenów przez krwinki białe. 	<ul style="list-style-type: none"> - porównuje pod względem budowy i funkcji poszczególne rodzaje białych krwinek. 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, jak powstaje limfa; - wykazuje zależność między układem limfatycznym i układem odpornościowym.

<p>29. Rozwój odporności</p>	<ul style="list-style-type: none"> - określa, co to jest odporność wrodzona i odporność nabyta; - wymienia sposoby nabywania odporności. 	<ul style="list-style-type: none"> - porównuje odporność wrodzoną (nieswoistą) i odporność nabytą (swoistą); - podaje przykłady odporności wrodzonej. 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, na czym polega nabywanie odporności w sposób czynny i bierny; - podaje przykłady szczepień obowiązkowych i uzasadnia konieczność ich stosowania. 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, na czym polega nabywanie odporności w sposób naturalny i sztuczny; - porównuje działanie surowicy i szczepionki. 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje przykłady szczepień zalecanych i przedstawia skutki zachorowań na choroby, przeciw którym stosuje się te szczepienia.
<p>30. Konflikt serologiczny. Transplantologia</p>	<ul style="list-style-type: none"> - podaje przykłady narządów, które można przeszczepić człowiekowi; - wyjaśnia, co to jest transplantacja. 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia antygeny krwinek czerwonych człowieka; - dobiera dawców i biorców krwi dla osób o różnych grupach krwi. 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia skutki, jakie może mieć podanie niewłaściwej grupy krwi podczas transfuzji; - wyjaśnia, na czym polega konflikt serologiczny Rh. 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, dlaczego niektóre przeszczepy zostają odrzucone; - omawia znaczenie przeszczepów dla zdrowia i życia człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia przyczyny i objawy choroby hemolitycznej noworodków; - wyjaśnia, co to jest zgoda domniemana i jakie ma znaczenie. -
<p>31. Choroby układu odpornościowego</p>	<ul style="list-style-type: none"> - podaje przykłady zaburzeń układu odpornościowego. 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia drogi zakażenia wirusem HIV oraz zasady profilaktyki; - wyjaśnia, co to jest alergia, i podaje przykłady najczęstszych alergenów. 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia wpływ wirusa HIV na osłabienie odporności organizmu; - uzasadnia, że przyczyną alergii jest nadwrażliwość układu odpornościowego. 	<ul style="list-style-type: none"> - określa przyczyny i podaje przykłady chorób autoimmunologicznych; - przedstawia podobieństwa i różnice między alergią a wstrząsem anafilaktycznym. 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia przebieg infekcji HIV oraz rozwój pełnoobjawowego AIDS.

32. Jak dbać o odporność?	– wymienia czynniki sprzyjające rozwijaniu się infekcji.	– podaje sposoby wzmocnienia własnej odporności (higiena, zdrowy styl życia, właściwa dieta).	– wymienia składniki diety o szczególnym znaczeniu dla odporności organizmu.	– uzasadnia konieczność spożywania jogurtów i kiszonek w trakcie i po antybiotykoterapii.	– przedstawia roślinne produkty spożywcze wspomagające odporność i omawia ich działanie.
33. Powtórzenie wiadomości z działu 5	Utrwalenie wiadomości i umiejętności z lekcji 28–32.				
Zmysły i układ nerwowy 34. Oko – narząd wzroku	– wyjaśnia, co to są zmysły i jaka jest ich rola w życiu człowieka; – wskazuje na rysunku lub modelu elementy budowy oka (aparat ochronny, aparat ruchowy i gałkę oczną).	– wymienia i wskazuje na rysunku lub modelu elementy budowy gałki ocznej; – określa funkcje poszczególnych elementów budowy oka.	– przedstawia drogę promieni świetlnych w oku; – wyjaśnia, na czym polega akomodacja oka.	– wyjaśnia, gdzie i w jaki sposób w oku powstaje obraz; – przeprowadza obserwację potwierdzającą istnienie tarczy nerwu wzrokowego.	– analizuje rolę poszczególnych elementów budowy oka w powstawaniu i odbieraniu wrażeń wzrokowych.

35. Jak dbać o oczy?	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia wady wzroku (krótkowzroczność, dalekowzroczność i astygmatyzm); – podaje czynniki mające negatywny wpływ na wzrok. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, na czym polegają poszczególne wady wzroku; – określa podstawowe zasady higieny narządu wzroku. 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje poszczególne wady wzroku i określa sposoby ich korygowania; – omawia zasady higieny narządu wzroku podczas czytania i pracy przy komputerze. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jak działają soczewki korekcyjne w krótkowzroczności, dalekowzroczności i astygmatyzmie; – wyjaśnia, na czym polega daltonizm. 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia przyczyny i objawy zaćmy i jaskry.
36. Ucho – narząd słuchu i równowagi	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia i wskazuje na rysunku lub modelu elementy budowy ucha; – wymienia zasady higieny narządu słuchu. 	<ul style="list-style-type: none"> – określa funkcje elementów budowy ucha w odbieraniu bodźców dźwiękowych; – omawia szkodliwy wpływ hałasu na zdrowie. 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia drogę fal dźwiękowych w uchu; – buduje model części ucha zewnętrznego i przeprowadza obserwację jego działania. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jak powstają wrażenia słuchowe; – omawia działanie narządu równowagi. 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje rolę poszczególnych elementów budowy ucha w przekazywaniu i przetwarzaniu fal dźwiękowych.
37. Węch, smak, dotyk	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje lokalizację narządów i receptorów zmysłów: smaku, węchu i dotyku. 	<ul style="list-style-type: none"> – określa rolę zmysłów: smaku, węchu i dotyku; – wymienia rodzaje komórek receptorowych znajdujących się w kubkach smakowych. 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia działanie zmysłów: węchu, smaku i dotyku; – bada gęstość rozmieszczenia receptorów w skórze. 	<ul style="list-style-type: none"> – uzasadnia, że zmysły węchu i smaku współpracują ze sobą; – interpretuje wyniki badań i wyciąga wnioski na temat rozmieszczenia receptorów w skórze. 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje rozmieszczenie i funkcje różnych rodzajów receptorów w skórze.

<p>38. Budowa układu nerwowego</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia neuron jako najmniejszy element budulcowy układu nerwowego; - wskazuje na rysunku elementy ośrodkowego układu nerwowego i obwodowego układu nerwowego i podaje ich nazwy. 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia elementy budowy komórki nerwowej oraz nerwu; - określa funkcje elementów ośrodkowego układu nerwowego i obwodowego układu nerwowego. 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia przebieg impulsów nerwowych między neuronami; - opisuje budowę mózgowia i rdzenia kręgowego. 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia na rysunku lub modelu mózgowia ośrodki kory mózgowej odpowiedzialne za koordynację różnych funkcji życiowych. 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia rolę opon mózgowych oraz płynu mózgowo-rdzeniowego.
<p>39. Funkcjonowanie układu nerwowego</p>	<ul style="list-style-type: none"> - podaje funkcje ośrodkowego układu nerwowego i obwodowego układu nerwowego; - wymienia rodzaje nerwów obwodowych. 	<ul style="list-style-type: none"> - określa rolę somatycznego układu nerwowego i autonomicznego układu nerwowego; - wyjaśnia na przykładach, co to jest odruch bezwarunkowy i odruch warunkowy. 	<ul style="list-style-type: none"> - porównuje działanie układów nerwowych: współczulnego i przywspółczulnego; - przeprowadza badanie odruchu kolanowego. 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, co to jest łuk odruchowy, i omawia jego działanie; - porównuje odruchy warunkowe i bezwarunkowe oraz określa ich rolę w życiu człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> - analizuje drogę, jaką przebywa impuls podczas odruchu kolanowego.
<p>40. Zdrowie układu nerwowego</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia przyczyny i skutki stresu; - określa wpływ snu na procesy uczenia się i zapamiętywania. 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje przykłady pozytywnego i negatywnego działania stresu; - wyjaśnia, co to są substancje psychoaktywne, i podaje ich przykłady. 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia korzystne dla zdrowia sposoby radzenia sobie ze stresem; - wyjaśnia, co to jest depresja, jakie są jej przyczyny i objawy. 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia negatywny wpływ alkoholu, papierosów i narkotyków na funkcjonowanie układu nerwowego. 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje przyczyny i objawy zaburzeń psychicznych (choroba dwubiegunowa, schizofrenia, psychozy).

41. Powtórzenie wiadomości z działu 6	Utrwalenie wiadomości i umiejętności z lekcji 34–40.				
Rozmnażanie i rozwój 42. Budowa układu rozrodczego	– wyjaśnia, dlaczego człowiek należy do organizmów rozmnażających się płciowo; – wymienia i wskazuje na rysunku narządy rozrodcze: męskie i żeńskie.	– wymienia męskie cechy płciowe i żeńskie cechy płciowe; – podaje funkcje narządów rozrodczych męskich i żeńskich.	– określa funkcje: jąder, najądrzy, nasieniowodów, pęcherzyków nasiennych i prostaty; – określa funkcje jajników, jajowodów oraz macicy.	– porównuje budowę oraz funkcje męskiego układu rozrodczego i żeńskiego układu rozrodczego.	– analizuje podobieństwa i różnice w budowie układów rozrodczych męskiego i żeńskiego; – wyjaśnia, na czym polega obojactwo. –
43. Zapłodnienie	– określa miejsca wytwarzania gamet; – wyjaśnia, na czym polega zapłodnienie.	– wyjaśnia znaczenie terminów: cykl miesięczkowy, owulacja, menstruacja; – podaje miejsce, w którym dochodzi do zapłodnienia.	– omawia proces wytwarzania i dojrzewania gamet; – wyróżnia fazy cyklu miesięczkowego.	– określa podobieństwa i różnice w procesie powstawania gamet męskich i żeńskich; – wskazuje różnice w budowie gamet oraz omawia ich rolę w procesie zapłodnienia.	– opisuje przebieg procesu zapłodnienia.

44. Od zapłodnienia do narodzin	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia etapy rozwoju człowieka od zapłodnienia do porodu; - wyjaśnia, na czym polega poród. 	<ul style="list-style-type: none"> - określa długość trwania okresu zarodkowego i okresu płodowego; - omawia negatywny wpływ substancji chemicznych i patogenów na rozwój dziecka w czasie ciąży. 	<ul style="list-style-type: none"> - określa rolę błon płodowych w rozwoju nowego organizmu; - wyjaśnia, co to jest łożysko i jaką odgrywa rolę w rozwoju płodu. 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje przebieg rozwoju zarodka, a później płodu; - omawia przebieg porodu. 	<ul style="list-style-type: none"> - analizuje zmiany rozwojowe zarodka i płodu w poszczególnych miesiącach ciąży.
45. Dojrzewanie	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia etapy życia człowieka po narodzinach; - wyjaśnia, na czym polega dojrzewanie. 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje przykłady zmian fizycznych zachodzących w okresie dojrzewania; - uzasadnia konieczność zachowania higieny w okresie dojrzewania. 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia zmiany psychiczne i społeczne zachodzące podczas osiągnięcia dojrzałości; - przedstawia relacje między chłopcami i dziewczętami w okresie dojrzewania. 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje poszczególne etapy życia człowieka po narodzinach. 	<ul style="list-style-type: none"> - porównuje zmiany w organizmie zachodzące w różnych etapach życia człowieka.
46. Zdrowie układu rozrodczego	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia choroby przenoszone drogą płciową; - wyjaśnia, w jaki sposób może dojść do zakażenia tymi chorobami. 	<ul style="list-style-type: none"> - określa przyczyny i typowe objawy chorób przenoszonych drogą płciową; - przedstawia zasady profilaktyki chorób przenoszonych drogą płciową. 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia działy medycyny zajmujące się zdrowiem układu rozrodczego; - omawia choroby nowotworowe układu rozrodczego. 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie badań kontrolnych we wczesnym wykrywaniu nowotworów układu rozrodczego. 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje zmiany w organizmie kobiety będące wynikiem endometriozy.

47. Powtórzenie wiadomości z działu 7	Utrwalenie wiadomości i umiejętności z lekcji 42–46.				
Regulacja funkcjonowania organizmu 48. Budowa układu dokrewnego	– wyjaśnia, czym są hormon dokrewny i gruczoł dokrewny; – określa funkcje układu dokrewnego.	– wymienia gruczoły dokrewny w organizmie człowieka i wskazuje ich lokalizację.	– podaje nazwy hormonów wydzielanych przez przysadkę mózgową, szyszynkę, tarczycę, trzustkę, nadnercza, jądra i jajniki.	– przedstawia mechanizm działania hormonu; – porównuje działanie układu hormonalnego z układem nerwowym.	– wykazuje współdziałanie układu dokrewnego z układem nerwowym.
49. Hormony	– określa rolę hormonów: hormonu wzrostu, tyroksyny, insuliny i adrenaliny.	– określa rolę hormonów płciowych; – omawia działanie adrenaliny i kortyzolu.	– wyjaśnia, na czym polega antagonistyczne działanie insuliny i glukagonu.	– omawia zmiany hormonalne zachodzące podczas cyklu miesięczkowego kobiety.	– omawia funkcje i działanie kalcytoniny i parathormonu.

<p>50. Zdrowie układu dokrewnego</p>	<ul style="list-style-type: none"> - określa rolę, jaką odgrywają hormony w różnych okresach życia człowieka; - podaje przyczyny wydzielania nieprawidłowej ilości hormonów. 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, dlaczego utrzymanie zdrowia hormonalnego jest ważne; - określa przyczyny i objawy cukrzycy typu 1. i cukrzycy typu 2. 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia następstwa zaburzeń w wydzielaniu hormonów przysadki i tarczycy; - wyjaśnia, na czym polega antykoncepcja hormonalna. 	<ul style="list-style-type: none"> - uzasadnia, że przyjmowanie leków i preparatów hormonalnych powinno odbywać się pod kontrolą lekarską. 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia negatywne dla organizmu skutki stosowania środków dopingujących.
<p>51. Homeostaza</p>	<ul style="list-style-type: none"> - określa, co to jest homeostaza; - wymienia układy narządów współdziałających w utrzymaniu homeostazy organizmu. 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, w jaki sposób organizm reaguje na przegrzanie lub wychłodzenie ciała. 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia mechanizmy regulacji pobierania tlenu. 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia sposoby utrzymania stałej zawartości wody w organizmie. 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia przyczyny i mechanizm powstawania gorączki.
<p>52. Zdrowie – stan równowagi organizmu</p>	<ul style="list-style-type: none"> - definiuje pojęcia zdrowia i choroby; - wymienia rodzaje chorób ze względu na wywołujący je czynnik chorobotwórczy. 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje przykłady chorób zakaźnych, pasożytniczych i niezakaźnych; - określa drogi wnikania patogenów do organizmu. 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia rodzaje działań leczniczych podejmowanych w celu przywrócenia homeostazy; - analizuje informacje zawarte w ulotkach leków i suplementów. 	<ul style="list-style-type: none"> - uzasadnia konieczność przyjmowania antybiotyków i innych leków zgodnie z zaleceniami lekarza. 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, dlaczego antybiotyków nie stosuje się w leczeniu grypy.

53. Powtórzenie wiadomości z działu 8	Utrwalenie wiadomości i umiejętności z lekcji 48–52.
---------------------------------------	--

Wymagania edukacyjne z biologii dla klasy 7 szkoły podstawowej oparte na *Programie nauczania biologii w klasach 5-8 MAC* autorstwa Ilony Żeber Dzikowskiej i Wojciecha Grajkowskiego

Anna Kalinowska